

Предраг ВУКИЋ

Државни архив Црне Горе

Цетиње

МАНАСТИР СВ. ТРОЈИЦЕ КОД ПЉЕВАЉА И АГРАРНА РЕФОРМА 1946.

– архивска документа –

Државна и партијска власт успостављена након свршетка НОБ-е и социјалистичке револуције 1945. године и утемељена на начелима милитантног атеизма и идеолошке искључивости, усвојила је и спровела низ законодавних аката са основним циљем да дерогира материјалну основу и духовну мисију вјерских заједница у Црној Гори и Југославији уопште (закон о аграрној реформи, укидање вјерске наставе, институција грађанског брака, одвајање цркве од државе и сл.). Предсједништво Црногорске народне скупштине је у складу са општим правно-политичким смјерницама савезне владе донијело 29. новембра 1945. Закон о аграрној реформи и колонизацији за територију Федералне Црне Горе. У чл. 3 истог закона се прецизира да ће се одузети од садашњих власника и прећи у руке Федералне Црне Горе и „земљишни посјед: цркава, манастира, вјерских установа и свих врста задужбина свјетовних и вјерских. Земља која је експроприсана од вјерских установа додјељиваће се аграрним интересентима и колонистима оне народности и вјероисповијести којој су припадали експроприсани посједи“.¹ Конкретна примјена аграрне реформе према земљишним посједима вјерских заједница регулисана је чланом 8 Закона о аграрној реформи, који одређује да „од постојећих посједа појединих богомоља, манастира и вјерских установа одузеће се само

¹ *Рад Скупштине Црне Горе 1945–1950*, Титоград 1986, с. 66.

вишак преко 10 хектара њихове укупне површине: њива, ливада, башта, винограда, воћњака, утрине и шума“. Према истом члану „вјерским установама (црквама, манастирима, црквеним властима) већег значаја или веће историјске вредности оставиће се од садашњег њиховог посједа до 30 хектара обрадиве земље и до 30 хектара шуме“.² Првостепене одлуке о одузимању манастирских и црквених посједа доносиле су среске пољопривредне комисије на зборовима аграрних интересената који су полагали право на земљишне парцеле које су дошле под удар аграрне реформе. Оштећена страна имала је право жалбе Земаљском аграрном суду на Цетињу као другостепеном органу, који је потврђивао или преиначавао одлуке првостепених органа у корист оштећене стране, коју су заступали настојатељи манастира. Пресуде овог органа биле су коначне и без права на жалбу.

У Државном архиву Црне Горе на Цетињу сачувана је архивска грађа Земаљског аграрног суда, која је груписана у седам фасцикли. У истом архивском фонду сачувани су предмети свих православних манастира у Црној Гори чији су земљишни посједи одузети према Закону о аграрној реформи, уз остављање земљишног максимума. У трећој фасцикли сачуван је дјелимичан предмет који се односи на одузимање земљишних посједа манастира Св. Тројице код Пљеваља 1946. Исти предмет броји девет докумената. Међутим, основни сегмент предмета својим садржајем чине четири акта која смо приредили за публикување и то:

– реферат Среске пољопривредне комисије у Пљевљима од 9. марта 1946. о правном и фактичком стању непокретне и покретне имовине манастира Св. Тројице;

– записник са збора среских аграрних интересената који је одржан у Пљевљима 10. марта 1946;

– одлуку Среске пољопривредне комисије у Пљевљима од 10. марта 1946. о утврђивању објеката аграрне реформе на посједу манастира Св. Тројице;

– жалба старјешине манастира Св. Тројице јеромонаха Арсенија Поповића Среској пољопривредној комисији у Пљевљима од 16. марта 1946. на одлуку исте комисије од 10. марта 1946.

Манастир Св. Тројице код Пљеваља посједовао је велике комплексе земљишта у срезу пљеваљском, прибојском и нововарошком. Он

² Исто, с. 68.

је имао око 700 хектара шуме и око 68 хектара ораница и ливада. Осим тога, манастир је располагао са више млинова и зграда у Пљевљима. На збору среских аграрних интересената, који је 10. марта 1946. одржан у Пљевљима, среска пољопривредна комисија је донијела одлуку којом се манастиру оставља свега 11 хектара и 45 ари, док је остала земљишна својина одузета. Настојатељ манастира Св. Тројице јеромонах Арсеније Поповић је 16. марта 1946. упутио жалбу среској пољопривредној комисији у којој је, поред осталог, истакао да је збор аграрних интересената заказан за недјељу 10. марта у 8 часова, и то на прву недјељу Часног поста (Недјеља Православља), када се одржава св. литургија и када се велики број православних вјерника причешћује.³ Он протестује против одлуке којом је манастиру остављен на располагање каменит терен и камењар засађен четинарима. Одлуком министра пољопривреде и шумарства бр. 6519 од 2. маја 1946. године манастир Св. Тројице је проглашен за манастир већег историјског значаја, па је у складу са чл. 8 Закона о аграрној реформи добио право на земљишни максимум који је сведен на 30 хектара обрадиве земље и на 30 хектара шуме.

У архивској документацији Земаљског аграрног суда нема докумената који би нам указали како су и на који начин дефинисане нове границе земљишних посједа манастира Св. Тројице.

³ З. Фолић, *Аграрна политика према црквеним посједима у Црној Гори 1945–1947*, ЈИЧ 1–2, Београд 1998, с. 147–148.

РЕФЕРАТ СРЕСКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ КОМИСИЈЕ
У ПЉЕВЉИМА ОД 9. МАРТА 1946.

РЕФЕРАТ БР. 5

Среска пољопривредна комисија, среза пљеваљског о правном и фактичком стању на посједу Манастира Св. Тројице, среза пљеваљског састављен у смислу прописа чл. 11 Уредбе о спровођењу Закона о аграрној реформи и унутрашњој колонизацији на територији Ф.Н.Р.Ц.Г.

ПРАВНО СТАЊЕ

Манастир Св. Тројица у Пљевљима посједује: на подручју М.Н.О. Пљевља

1) Њиву са воћњаком звану „Горњи читлук“ у површини	5 На.		
2) Њиву звану „Доњи читлук“ у површини	5 На.		
3) Њиву звану „Водица“ у површини	2 На.	81 ар.	70 m.
4) Главица у површини	3 На.	50 ари.	
5) Код манастира у површини	5 На.	14 ари.	
6) Ливада звана „Равни“ у површини	10 На.		
7) Њива звана „Мегдан“ у површини	1 На.	81 ар.	51 m.
8) Њива звана „Горњи воћњак“ у површини		82 ари.	
9) Шећеровица бара у површини		29 ари	80 m.
10) Мољевина у површини	6 На.	70 ари.	
11) Ђердачић у површини	1 На.	81 ари.	
12) Подголубине у површини		45 ари.	200 m.
УКУПНО	43 На.	45 ари.	21 m

На подручју М.Н.О. Готовуша:

1) Звано имање „Девета“ у површини	17 На.	15 ари	6 m.
2) Шума звана „Хадучица“ у површини	50 На.	35 ари	10 m.
УКУПНО	67 На.	50 ари	16 m.

На подручју среза Прибојског М.Н.О. Бучје:

1) Шума звана „Чемерно“ у површини	323 На.	7 ари.	
2) Шума звана „Ожаљ“ у површини	199 На.	12 ари.	
3) Шума звана „Гусиње“ у површини	122 На.	57 ари.	
УКУПНО	644 На.	76 ари.	

На подручју среза Нововарошког М.Н.О. Бистрица:

1) Њива звана „Друглићи“ у површини	5 На.	69 ари.
2) Њива звана „Бранитовац“ у површини	4 На.	
3) Шума звана „Друглићи“ у површини	3 На.	72 ара
УКУПНО	12 На.	141 ар.

РЕКАПИТУЛАЦИЈА: среза пљеваљског:

1) Њива	18 На.	59 ари.	22 т.
2) Воћњака	5 На.	81 ар	52 т.
3) Пашњака	17 На.	15 ари	6 т.
4) Пашњака у камењару	8 На.	64 ара.	6 т.
5) Ливаде	10 На.		
6) Шума	50 На.	35 ари	10 т.

РЕКАПИТУЛАЦИЈА: срез прибојски:

1) Шума	644 На.	76 ари.
---------	---------	---------

РЕКАПИТУЛАЦИЈА: срез нововарошки:

1) Њива	9 На.	69 ари.
2) Шуме	3 На.	72 ара.

СТОКА:

- 1) Волова: 8 комада; 2) Оваца: 16 комада; 3) Свиња: 3 комада;
4) Живине: 10 комада.

ПОЉОПРИВРЕДНИ АЛАТ:

- 1) Плугова: 2 комада, 1 дрљача, 1 тријер, 2 косе, 3 мотике, 3 лопате,
3 гребуље, 3 комада вила, 2 пијука, 1 дрвена кола.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ ЗГРАДЕ:

- 1) Двије стаје за стоку; 2) 3 шупе за смјештај алата; 3) 2 млина.

По изјави старешине Манастира Св. Тројице Јеромонаха Арсенија Поповића а и по сазнању чланова комисије Манастир нема никаквог другог земљишта на територији овог среза нити ма где на другом мјесту.

ФАКТИЧНО СТАЊЕ

Сравњујући предње стање у тапијама (земљишним књигама) са стварним стањем Среска пољопривредна комисија за срез пљеваљски утврдила је:

- а) Да стварно стање одговара правном стању.
- б) Да земљу не обрађује лично Манастир, сем један извештан део, већ употребљава најамну радну снагу.

ТЕРЕТИ:

На непокретностима својине овдашњег Манастира Св. Тројице нису уписани никакви терети.

УПРАВА МАНАСТИРА

- 1) Старешина Манастира Јеромонах Арсеније Поповић.
- 2) Властимир Богојевић, искушеник.
- 3) Маринко Чанчар, ђак.
- 4) Јосо Шалипур, послужитељ.
- 5) Милан Аранитовић, ратар.
- 6) Данило Дајевић, помоћник ратара.
- 7) Ризах Гаџовић, чобанин.
- 8) Аган Гаџовић, чобанин.
- 9) Крстина Радичевић, куварица.

На основу изложеног Среска пољопривредна комисија сматра:

- 1) Да Управа Манастира Св. Тројице не обрађује своју имовину лично већ употребљава најамну радну снагу. (Чл. 1 Уредбе о спровођењу Закона о Аграрној реформи и унутрашњој колонизацији).
- 2) Да посјед Манастира Св. Тројице пада под удар Закона о Аграрној и унутрашњој колонизацији по чл. 3 тачки (Д.).
- 3) Да се власнику посједа Манастиру Св. Тројице остави само један законски максимум који је довољан за будуће одржавање манастира.

У ПЉЕВЉИМА 9. МАРТА 1946. ГОД.

СЕКРЕТАР ПОЉ. КОМИСИЈЕ

ПРЕТСЕДНИК ПОЉ. КОМИСИЈЕ

Напомена: Препис оригиналног документа
(ЗАС – Срез Пљевља, ф. 3, број 10; 22)

ЗАПИСНИК СА ЗБОРА АГРАРНИХ ИНТЕРЕСЕНАТА
У ПЉЕВЉИМА ОД 10. МАРТА 1946.

ЗАПИСНИК

РАЂЕН НА ДАН 10.ИИ – 1946. ГОДИНЕ У ПЉЕВЉИМА

Одржана је расправа на збору среских аграрних интересената у Пљевљу по предметима утврђивања земље, која се одузима по Закону Аграрне Реформе и унутрашњој колонизацији на посједу: Алије Чаушевића, Хаџиатлагића Хајрудина и Ферида, Милинковић Олге, Селима Дрнде, Ђенисијевић Борке, Кадрије Кадрибашића, Хаџиамзић Цамиле, Манастира Св. Тројице, сви из Пљеваља.

Предсједник Среске пољопривредне комисије друг Владе Стијеповић отвара збор у 9 сати и констатује да је збор благовремено објављен доброшом 6–ИИ–1946. године у Пљевљима, већа половина чланова пољопривредне комисије као и власници посједа о којима ће се расправљати.

Затим, предсједник среске пољопривредне комисије предлаже да се пређе на прву тачку дневног реда: утврђивању објеката на посједу Манастира Св. Тројице из Пљеваља и позива секретара Среске пољопривредне комисије друга Касима Бајровића да прочита реферат Среске пољопривредне комисије бр: 5 о правном и фактичном стању посједа која је среска пољопривредна комисија саставила у смислу чл. 9 Уредбе о спровођењу Закона о Аграрној реформи и унутрашњој колонизацији. По читању реферата Предсједник друг Владе Стијеповић чита чланове 1 и 2 Уредбе, 3 и 5 Закона о Аграрној реформи.

По читању реферата и излагања друга Предсједника јавља се:

Јавља се друг Спасо Лаловић, упознаје конференцију да Манастир Св. Тројице земљиште, само је радила сиротиња са тешким знојем и експлоатацијом сиротиње и за парче хљеба, да раде на том земљишту да очувају своју напаћену душу и да продуже себи живот, и упозорава исту конференцију да се је у томе Манастиру окупљала реакција Немци, Италијани и четници и да Манастир у току рата, није служио

као светиња и Храм него се употребљавао за политичке сврхе. Говори о једном раднику који је радио у Манастиру Св. Тројице који је провео 18 год. и радио само за парче хлеба. И садашњи калуђер Јеромонах Арсеније Поповић против је данашњег уређења тако да је се ових дана одрекао да буде и члан Народног Фронта. Из свега горњег се види да Манастир Св. Тројица не заслужује више да му се остави законски минимум.

Јеромонах Арсеније Поповић није присутан и исти није могао на ово ништа одговорити.

Узима ријеч Хашим Ченгић и Голубовић Милан из предњег говора друга Спаса Лаловића да се слажу са предњом изјавом, прихвата конференција једнодушно и говори да се Манастиру остави само законски минимум земљишног поседа.

После усвајања конференције да се остави Манастиру минимум, узима ријеч друг Кнежевић Милорад из М.Н.О. Пренђане и опомиње Среску пољопривредну комисију да треба строго да води рачуна колико земље да се остави Манастиру Св. Тројице јер има Манастир могућности да живи од добровољних прихода од народа. Ако би се догодио случај да се Манастиру остави више земљишта они би пировали и царовали као и досада. Мисли на калуђера и непријатеље данашњег уређења који се окупљају око Манастира Св. Тројице. Затим поново има ријеч Спасо Лаловић и говори да је добар калуђер Јеромонах Арсеније Поповић он би дошао на данашњу јавну расправу и покорио се нашим Закономима.

Збор решава да се дадне Манастиру Св. Тројице земљиште у површини од 11 На. и 45 ари и то:

Њива звана „Водица“ у површини од	2 На. и 81 ар.
Главица у површини од	3 На. и 50 ари.
Код Манастира у површини од	5 На. и 14 ари.

Остале површине зиратне земље на територији среза Пљеваљског као и шуме да се одузму у корист земљишног фонда.

Предсједник комисије Владе Стијеповић констатује да је дискусија о предмету утврђивања објеката Аграрне реформе на посједу Манастира Св. Тројице исцрпљена и позива збор да предложи среској пољопривредној комисији одлуку.

Збор решава и предлаже Среској пољопривредној комисији:

1) Да Управа Манастира Св. Тројице не обрађује земљу својом радном снагом већ најамном.

2) Да посјед Манастира Св. Тројице пада под удар Аграрне реформе по прописима чл. 3 тач. 5 Закона о Аграрној реформи и унутрашњој колонизацији.

3) Да се Манастиру Св. Тројице остави само законски минимум и то: 10 хектара укупне површине.

4) Да се остала целокупна површина како зиратне земље тако и шума одвоји за земљишни фонд.

5) Да за осталу земљу и шуму која му се налази на територији среза Прибојског и Нововарошког реши Земаљска Аграрна комисија на Цетињу.

6) На одузетом земљишту средњи годишњи принос је 5 метара. Председник објављује да се прелази на другу тачку дневног реда. Збор је закључен у 12 сати пошто је дневни ред исцрипљен.

ЗАПИСНИЧАР	ОВЕРАЧИ ЗАПИСНИКА:	ПРЕТСЕДНИК
Фахра Хациатлагих	Алексић Секуле	
	Хаџовић Ахмет	

По прочитању записника запажа друг Спасо Лаловић као и остали присутни на конференцији да није унесено у записник о коме је говорио Лаловић, о манастирском раднику Срету Камберовићу да га је избацила из Манастира Управа Манастира Св. Тројице онда када су његова дјеца ступили у Н.О. Војску и ако је он радио у Манастиру на манастирском имању више од 20 година и то је дало повода да га окупатори и домаћи издајници стрељају као таоца.

Као другу примједбу на записнику ставља да он није рекао да је старешина Манастира иступио из Фронта него да је наморао манастирског ђака-шегрта кројача Луку Чанчара да се испише из синдикалног културно-уметничког друштва „Волођа“ чиме је показао свој непријатељски став према организацијама радног народа.

После тога узима ријеч Алија Сејфовић и говори да је се заиста одрекао горе поменути калуђер Фронта и да неће да плаћа чланарину Фронта.

ЗАПИСНИЧАР	ОВЕРАЧИ ЗАПИСНИКА:	ПРЕТСЕДНИК
Фахра Хациатлагих	Алексић Секуле	
	Хаџовић Ахмет	

Напомена: Препис оригиналног документа
(ЗАС-Срез Пљевља, ф. 3, број 10; 23)

ОДЛУКА СРЕСКЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ КОМИСИЈЕ У ПЉЕВЉИМА ОД 10. МАРТА 1946.

СРЕСКА ПОЉОПРИВРЕДНА КОМИСИЈА

БР: 2522

ПЉЕВЉЕ, 10-III-1946 год.

Предмет Манастир Св. Тројице у Пљевљима – утврђивање објекта по Закону о Аграрној реформи и унутрашњој колонизацији.

На основу реферата ове комисије бр: 5 од данас, записника о данашњој расправи на збору среских аграрних интересената и прописа Закона о Аграрној реформи и унутрашњој колонизацији Среска пољопривредна комисија доноси сљедећу

ОДЛУКУ

О утврђивању објеката Аграрне реформе на посједу Манастира Св. Тројице у Пљевљима.

1) Власник посједа т.ј. Управа Манастира Св. Тројице је неземљорадник т.ј. Управа не учествује својом физичком снагом у обради земљишта већ употребљава најамну радну снагу.

2) Његов посјед пада под удар Аграрне реформе по чл. 8 Закона о Аграрној реформи и унутрашњој колонизацији.

3) Власник посједа Манастир Св. Тројица оставља за себе на име максимума и то:

На подручју М.Н.О. Пљевље

1) Њива звана „Водице“ у површини од	2 На.	81 ар.	70 m.
2) Главица у површини од	3 На.	50 ари.	
3) Код Манастира у површини од	5 На.	14 ари.	
УКУПНО		11 На.	45 ари 70 m.

СТОКА И ПОЉОПРИВРЕДНИ АЛАТ

4) Волова за рад 4 комада, 16 ком. оваца, свиња 3 ком., живине 10 комада, плугова 2 комада, 1 дрљача, 1 тријер, 2 косе, 3 мотике, 3 лопате, 3 грабуље, 3 виле, 2 пијука и 1 дрвена кола.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ ЗГРАДЕ

5) Двије стаје за стоку, 3 шупе за смештај алата.

6) При одређивању овога максимума Среска пољопривредна комисија узела је у обзир да је Манастиру за његове потребе довољно оставити горње површине, пољопривредне зграде, стоку и алат, ово с обзиром на то да Манастир поред овог земљишта располаже и са доста великим бројем стамбених зграда у Пљевљима од којих се прихода могу подмирити потребе манастира.

7) На основу чл. 8 ст. 1 Закона о Аграрној реформи и унутрашњој колонизацији од овог посједа на територији среза пљеваљскога одузима се у корист земљишног фонда следеће површине земљишта.

На територији М.Н.О. Пљевља

1) Њива са воћњаком звана „Горњи читлук“ у површини од	5 На.		
2) Њива звана „Доњи читлук“ у површини од	5 На.		
3) Ливада звана „Равни“ у површини од	10 На.		
4) Њива звана „Мегдан“ у површини од	1 На.	81 ар.	51 m.
5) Њива звана „Горњи воћњак“ у површини од		82 ара.	
6) Њива звана „Шећеровића бара“ у површини од		29 ари.	80 m.
7) Њива звана „Мољевина“ у површини од	6 На.	70 ари.	
8) Њива звана „Чардачић“ у површини од	1 На.	81 ар.	
9) Њива звана „Подголубиња“ у површини од		45 ари.	20 m.
УКУПНО: 31 На. 99 ари 51 m.			

На подручју М.Н.О. Готовуша

1) Пашњак звани „Девета“ у површини од	17 На.	15 ари	6 m.
2) Шума звана „Хајдучица“ у површини од	50 На.	35 ари	10 m.
УКУПНО: 67 На. 50 ари 16 m.			

Од стоке и пољопривредних зграда:

- 1) 4 комада волова.
- 2) 2 млина на реци Брезници.

3) За остали манастирски посјед који се налази на територији среза прибојског, нововарошког и милешевског Ф.Н.Р.С. решиће Земалска пољопривредна комисија при Министарству пољопривреде и шумарства Ф.Н.Р.Ц.Г. а посјед манастирски у тим срезовима јесте следећи:

На подручју среза прибојског М.Н.О. Бучје

- 1) Шума звана „Чемерно“ у површини од 323 На. 7 ари.
 - 2) Шума звана „Ожаљ“ у површини од 199 На. 12 ари.
 - 3) Шума звана „Гусиње“ у површини од 122 На. 57 ари.
- УКУПНО: 644 На. 76 ари.**

На подручју среза нововарошког М.Н.О. Бистрица

- 1) Њива звана „Друглићи“ у површини од 5 На. 69 ари.
 - 2) Њива звана „Бранитовац“ у површини од 4 На.
 - 3) Шума звана „Друглићи“ у површини од 3 На. 72 ара.
- УКУПНО: 13 На. 41 ар.**

Власнику посједа дозвољено је писмено образложење и стварним доказима снабдевена жалба преко Среске пољопривредне комисије Земаљском Аграрном суду на Цетињу и то у року од 8 дана од дана обнародовања одлуке.

Ову одлуку Среске пољопривредне комисије доставити власнику посједа, други примерак Земаљској пољопривредној комисији а један задржати у архиву.

У ПЉЕВЉИМА ДАНА 10. МАРТА 1946. ГОДИНЕ.

СЕКРЕТАР
СРЕСКЕ ПОЉОПРИ.
КОМИСИЈЕ
К. Бајровић

ПРЕТСЕДНИК
СРЕСКЕ ПОЉОПРИ.
КОМИСИЈЕ

Напомена: Препис оригиналног документа
(ЗАС-Срез Пљевља, ф. 3, број 10; 24)

ЖАЛБА ЈЕРОМОНАХА АРСЕНИЈА ПОПОВИЋА
СРЕСКОЈ ПОЉОПРИВРЕДНОЈ КОМИСИЈИ
У ПЉЕВЉИМА ОД 16. МАРТА 1946.

УПРАВА МОНАСТИРА

СВ. ТРОЈИЦЕ

Бр. 35

16. марта 1946. год.

ПЉЕВЉЕ

Среској пољопривредној комисији

Пљевља

Жалба на одлуку Бр. 2522/46

Жалим се на одлуку те комисије Бр. 2522/46 од 10-III-1946. год. из разлога:

што Управи манастира није омогућено да на заказаној конференцији брани и заступа интересе манастира, нити јој је омогућено а ни допуштено, да сама одабере парцеле земљишта, које жели да јој се оставе.

Наиме, конференција је била заказана за недељу 10. марта ов. год. у 8 часова пре подне. Тај дан је прва недеља Часног поста, кад мана-

стир ни у ком случају не може пропустити, а да се у њему не отслужи Божја литургија, јер је то тако прописано канонима а и због великог броја православних Срба, који се тога дана причешћују. Специјално ове године је било толико причесника, да се причешћивање завршило тек у два часа по подне и то је све морао извршити потписати старешина манастира као једини калуђер и свештеник у манастиру, те апсолутно није имао могућности да присуствује заказаној конференцији.

Ја нећу и не могу рећи, да је то учињено намерно, али то истичем као разлог неумесности одлуке, јер манастир није имао могућности да изнесе како своје економске потребе тако и да истакне своје историјске заслуге за Српски народ кроз дуги период народног робовања азијатском освајачу и кроз дуги низ векова свога битисања, и постојања, јер Св. Тројица датира још од првих дана немањићке периоде из XII века.

Зар би се могло десити, да синови Српског народа кога је Св. Тројица кроз најтеже дане историјског битисања предводио и очувао од многих зала и недаћа, не омогуће том истом манастиру, том свом духовном вођи и заштитнику, да и даље живи, да и даље врши своју духовну и историјску мисију вође и заштитника Срба?!

Погрешно је мишљење, да су манастири ту само зато, да у њима калуђери уживају и лењствују и да други за њих раде! Јер се зна да су манастири преко калуђера и само преко калуђера вршили а и у будућности ће вршити колико своју духовну мисију толико и свој благотворни васпитни утицај на Српски народ да га охрабри у невољи, да га одржи у доброј вери те да и даље иде путем Св. Саве, путем свехришћанске врлине и вере.

Св. Тројице је кроз своју дугу историју, поред тога што је била уточиште прогоњених и утеха уцвељених била још и склониште свих несрећних и бедних. У манастирским кућама и конацима је примано и на преноћиште и на исхрану по више дана, недеља па и месеци много и много невољних и бедних. Ко нигде није могао нити је имао склоништа и заштите нашао га је у дому Св. Тројице. Манастир је тога толико учинио, да то сигурно превазилази све што су за то време учинила читава села па и општине – у том погледу се никада нико неће моћи упоредити са Св. Тројицом а још теже ће је превазићи у смислу учињених добротина и показаног милосрђа.

Оно, што је могла дати и учинити Св. Тројица, то други нико не би хтео а ни могао учинити све и кад би хтео па ма био и богатији и могућнији материјално да тако што чини, јер свакоме другом као и

свакој другој инстанцији или установи недостаје култ светости, нико други није у могућности да, поред материјалне помоћи, укаже и духовну помоћ и пружи утеху уцвелој и потиштеној души.

Није било један пут, да су били клонули и обесхрабрани остали данима и недељама као гости м-ра и после извесног времена враћали се својим домовима излечени и охрабрани, оспособљени да и друге прихвате у невољи, а то нису мале заслуге, јер је то вековама трајало. Све ово је Св. Тројица могла да чини само с тога, што су добри и увиђавни мужеви пружали материјалну помоћ манастиру дајући му богате прилоге и на тај начин му омогућили да поштено одужи свој дуг Српском народу и да му се у свакој прилици нађе на невољи.

Да ли данас може бити пречи неки други интерес од онога што га је у прошлости и све до сада манастир часно вршио а што ће и убудуће с чашћу чинити? Свакојак не! Погрешно је ако се мисли, да ће се у социјалном погледу добити, ако се манастиру одузме сво имање чак до манастирског прага и ако се то имање раздели на неколико сиромашних породица, а Св. Тројици се онемогући да и даље врши своју Богом одређену мисију у Српском народу, као што је и до сада чинила.

Не две и три него и много већи број породица беземљаша и малоземљаша како се све називају они, који захтевају одузимање и деобу манастирских добара, не могу дати у сваком погледу ни приближно оно, што може сама Св. Тројица. Ти аграрни интересенти, како се већ зна, нису ни вољни а ни у могућности да другима чине добра чак и под претпоставком једнаке економске снаге, јер им као што сам раније рекао, недостаје култ светости, духовности, поштовања и уважавања, а то је оно што је главно и више од материјалног чињења што га чини и сам манастир а поготову што га могу чинити сиромашни појединци.

Много је лакше на неки други начин збринути онолико породица, колико би се могло користити овим манастирским земљама него створити нешто еквивалентно Св. Тројици, јер је такав еквивалент за данашњицу немогућ!

Кад би неко од оних, који данас одлучују био вољан и кад би могао да се озбиљно позабави проучавањем манастирских анала, да озбиљно и помно прочита оно, што су калуђери написали, током векова, поред црквеног текста на богослужбеним књигама, тај би одмах увидео вредност манастира, разумео би његове заслуге за Српски народ и схватио би потребу и даљег битисања манастира ради доса-

дашњих сврха и не би за ни тренутак двоумио, да манастиру остави све, што му се по закону може оставити па и више ако би то било могуће а све то ради племенитих задатака, које манастир врши у нашем народу. Ово у толико пре што данас има довољно земље на овим странама, па је веома лако збринути тих неколико рефлектаната на манастирску земљу.

Ето, само због досадашњег излагања ожалбена одлука не може и не сме остати на снази, јер би и сувише штете нанела баш народу, ради кога се та имања и одузимају. Зар они, који одлучују могу и за тренутак посумњати у историјску вредност Св. Тројице и зар су смели а да се не огреше колико о хришћанске и моралне толико и о социјалне интересе народа те да манастиру не оставе законом предвиђени максимум, по чл. 8 тач. 2 закона о агр. реформи? Никад мудрост није у крајностима!

Комисија је погрешила, кад сама није признала историјску вредност Св. Тројице, јер то не зна само онај, који неће да зна па следствено погрешила је и то, што манастиру није оставила законски максимум из нав. зак. прописа а наиме 30 хектара обрадиве земље и толико шуме.

Комисија је погрешила и то, што је манастиру одузела и живи инвентар т.ј. четири радна вола, колико их свега има манастир и тако м-р оставила без икакве запреге и могућности за рад и кад би имала шта да обрађује. Комисија греша кад мисли да је то могла учинити по основу прописа из чл. 4 тач. 1 закона, јер тај пропис важи само у случају, кад се једно имање одн. једно газдинство узима у целини - иначе не! Ово би било могуће само у случају кад би манастир имао још макар једно пољопривредно газдинство и кад би оно било експроприсано у целини, онда би с тим целокупним имањем могле бити одузете и све зграде па и цео живи и мртви инвентар. Али, како Св. Тројица нема другог газдинства осим ово једно код манастира и како јој је одузет вишак поседа – а не цео посед, па како и манастир мора и даље да живи и да постоји, то му комисија није могла одузети и живи инвентар, јер зато нема законског овлашћења. Неразумљиво је за обична човека како је комисија могла истом – ожалбеном одлуком прво, под једном тачком, оставити м-ру поред остале стоке још и четири вола за рад а под другом тачком и тобож на другом подручју опет му одузети та иста четири вола, пошто м-р нема других волова осим она четири на подручју М.Н.О. Пљевља, јер манастир у Готовуши нема никаквог живог ни мртвог инвентара а тим су манастир лишили могућности за сваки даљи рад и опстанак, све и кад би имао земље за рад, па с тога ожалбена одлука као посве штетна не може и не сме остати на снази.

Управа м-ра Св. Тројице нарочито истиче као врхунац неправде и незаконитости комисијске одлуке то, што је ожалбеном одлуком одузела манастиру и две воденице, које се налазе на реци Брезници називајући их пољопривредним зградама мада је ноторна стар да ниједна од ове две воденице није била саставни део манастирског пољског имања, јер за тако нешто није било потребе, већ су свакад обе биле као посебни индустријски објекти и под посебним начином управљања и искоришћавања независно од пољских манастирских имања, и разумљиво је да се нису могле уврстити у ред пољопривредних зграда, већ су биле и остају привредна предузећа *sui generis* те као такве не могу бити одузете по прописима Зак. о агр. реформи. За овакав поступак комисија није имала законског ослона, јер воденице одвојене од пољских имања нису пољопривредне зграде. Ово није комисија могла учинити тим пре што су обе воденице давно заграђене на самој реци изван манастирских земаља за обраду. Само ова чињеница довољна је да увери надлежне о незаконитости и неумесности ожалбене одлуке. Ово би, ако ожалбена одлука буде оснажена, била запечаћена судбина манастира као велике народне задужбине и велике народне светиње, јер манастир у таквим околностима не би могао прехрањивати једног калуђера и црквењака а да и не говорим да не би могао даље вршити своју верску и хуману мисију, коју већ седам векова часно и достојно врши.

Ја с правом очекујем, да ће претпостављени, на које се и обраћам овом жалбом, увидети да поступак како је спроведен ожалбеном одлуком не само да не користи друштву, већ напротив – сува је штета баш са социјалног гледишта, јер је Св. Тројица са својим досадашњим устројством више користила друштву, него што ће му користити то, што ће неколико породица добити по неки хектар манастирске земље. Зато ожалбена одлука баш у вишем интересу друштва као најширег појма има бити укинута а Св. Тројици остављено земље, колико је највише могуће по закону, да би и убудуће могла вршити своју узвишену мисију чувара Српског народа и његових светиња!

Напоследку истичем, да је нетачна тврдња у ожалбеној одлуци под тач. 3 у којој се каже да манастир Св. Тројица за себе оставља на име максимума и то њиву зв. Водице, њиву Главица и Код манастира, у све 11 хек. 45 ари и 70 м. Међутим истина је, као што сам већ раније истакао, да је конференција по том питању била заказана за недељу 10. марта у 8 часова пре подне – дакле у време кад је потписати морао бити у цркви и служити Божју летурђију и тим апсолутно спречен да на конференцији заступа интересе манастира и да одреди, које парцеле земље задржава за манастир на име законског минимума.

Свакоме ко познаје манастирска имања јасно је без ма каквог доказивања да потписати не би изабрао баш ово што му је остављено, јер у свему томе простору од 11 h. 45 ари и 70 m. нема ни једног метра обрадиве земље, већ је то све сам крш и камењар засађен четинарима од пре петнаест до двадесет година а све то не доноси прихода ни једну једину пару пошто се у све то не може посејати ни једно кило жита а камоли нешто више. Ако би било остављено једном лудаку да одабере од манастирског земљишта 10 h. сигуран сам да не би изабрао ни једну од парцела, које је комисија великодушно оставила манастиру као зак. минимум.

Ја сасвим озбиљно говорим, кад говорим да додељена парцела код манастира у 5 h и нешто више не претставља ни пет квадратних метара обрадиве земље, јер је то све сама клисура, камењар и вододерина разривена поплавом приликом провале облака. У сву ту површину не може се посејати ни један килограм кромпира или лука. Исто такав камењар ако не још и гори је тобожња њива ГЛАВИЦА у површини од 3 h. и 54 ари јер се у целу толику њиву не може посејати ни једна главица лука или кукуруза пошто ту нема земље. За трећу парцелу зв. ВОДИЦЕ може се рећи да је сасвим неплодно земљиште – истина није камењар као две прве али је исто тако неплодно за било какву културу па је и она цела засађена четинарима пре дваестак година, па се о Водицама и не може говорити као о обрадивој земљи већ само као о младој шуми.

Код оваквог стања ствари лако је увидети да ни један обичан лудак не би за манастир задржао ни једну од наведених парцела, већ напротив задржао би обрадиве земље као што су Горњи и Доњи Читлук с воћњаком Раван, Миљевине и Чардачић.

Манастир се не може помирити с мишљу, да му се могу одузети имовински објекти као што су воденице и обрадиве земље с воћњацима од којих је манастир вековима живео и могао вршити своју мисију намењену му од оснивача пре много векова, па да због тога одузимања морадне обуставити даље вршење те своје узвишене мисије па да му и сам опстанак дође у питање. А то све не само због неке потребе или нужде него чак на суву штету народне заједнице у чије се име и врши то одузимање!

Ради тога се Управа манастира и обраћа свим надлежним и добронамерним људима и установама да не допусте да Света Тројица један од најстаријих и најзаслужнијих српских манастира пропадне без нужде и без потребе, јер она добит што ће се постићи одузимањем имања манастиру не може надокнадити штету, која ће неминовно наступити затварањем манастира или евентуално и његовим уништењем!

На основу свега изложеног Управа моли Среску пољопривредну комисију да ожалбену одлуку са свим списима и прилозима достави Земаљском аграрном суду на Цетињу, а суд моли да је, као посве незакониту и штетну по више добро схваћене интересе Српског народа, преиначи и донесе другу којом ће Св. Тројици доделити по чл. 8 тач. 2 Закона о агр. реформи као верској установи највећег историјског значаја максимум од по 30 хектара обрадиве земље и шуме с правом да Управа манастира одреди, које ће земаљиште и шуму задржати за манастир.

16. марта 1946. год.
Пљевља

УПРАВА м-ра СВ. ТРОЈИЦЕ
старешина, јеромонах
Арсеније Поповић

НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКИ ОДБОР
СРЕЗА ПЉЕВАЉСКОГ

Бр. 2773
16.-III-1946. год.
ПЉЕВЉЕ

помена: Препис оригиналног документа
АС-Срез Пљевља, ф. 3, број 10; 14)

Predrag Vukić

THE MONASTERY OF ST. TRINITY NEARBY PLJEVLJA
AND AGRICULTURAL REFORM OF 1946

Summary

The land possessions of the Serbian Orthodox Monasteries in Montenegro were regulated by the agricultural reform, accomplished in the period from 1945-1947, according to the Law of Agricultural Reform and colonization for the territory of Montenegro, which was proclaimed on 29th November 1945. According to the Article 8 of that Law, the monasteries could have at their disposition only 10 acres of the cultivable land and forest, while the religious institutions“ of greater importance or greater historical value“ had been left with up to 30 acres of cultivable land and 30 acres of forest.

The Monastery of St. Trinity nearby Pljevlja had had previously large land possessions, as well as the forests on the territory of districts of Pljevlja, Priboj and Nova Varoš. On the rally held in Pljevlja on 10th March 1946, it was decided to leave to that monastery only the minimal land possession, which was 11,5 acres according to the law. The head of Monastery, the monk Arsenije Popović had sent on 16th March of the same year to the District Economic Commission in Pljevlja a complaint, requesting delivery of that particular complaint to the Regional Court in Cetinje, as the second-level court in the process of accomplishing the agricultural reform and making just decision, which would leave to the monastery the maximal land possession of 60 acres of cultivating land and forest, being the “religious institution of the biggest historical significance“. By the decision of the Minister of Agriculture and Forestry of the People’s Republic of Montenegro no. 6519 dated 2nd May 1946, the Monastery of St. Trinity was proclaimed to be the monastery of “greater historical significance“, and according to the article 8 of the Law of Agrarian Reform, it had obtained the right to possess the land maximum.